

Portrett

Agnes M. Sigurðardóttir: Biskopen som stáðar kyrkan

Nyhet

Ny arbeidsmiljøaftale med fokus på forebyggelse og fastholdelse

Leder

Leder: Ikke bare rosa - det handler om makt

Nyhet

Feilslåtte reformer ekskluderer unge funksjonshemmede

05. Mars 2015

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 2/2015

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 2/2015

Tema: Tro og likestilling i Norden



Finansiert
av Nordisk
ministerråd

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet - storbyuniversitetet
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet
På oppdrag fra Nordisk ministerråd
Nordisk ministerråd er ikke ansvarlig for
innholdet i artiklene

ANSVARLIG REDAKTØR

Björn Lindahl

EMAIL

ainredaksjon@gmail.com

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)



Innhold

Leder: Ikke bare rosa - det handler om makt	3
Norden blev lite mer jämställt även i år	4
Jämställdhet även i trossamfunden en viktig fråga	7
Agnes M. Sigurðardóttir: Biskopen som städar kyrkan	10
Efternøleren i ligestilling er ved at vågne op	13
Alla kunder är inte vita män	15
Feilslåtte reformer ekskluderer unge funksjonshemmede	18
Ny arbejdsmiljøaftale med fokus på forebyggelse og fastholdelse	20
Finlands arbetsliv i omvandling	21
Seger för finska Elektrikerförbundet i EU- domstolen	22
Anda Uldum: Manden med nøglen til Landskassen og minerne	23
Direkte fra København: Er danskerne drillepinde eller glade for ligestilling?	25

Leder: Ikke bare rosa - det handler om makt

For femte år på rad publiserer Arbeidsliv i Norden vårt eget likestillingsbarometer. Det viser at maktfordelingen i Norden er bedre enn noensinne. Dog ikke på alle områder. Vi har satt religiøse trossamfunn i fokus. I den verden er det stort sett menn som rår. Kirkene i Norden lyser som et unntak, med en kvinne som ledende biskop i Island, Norge og Sverige. Men henger makt og autoritet sammen?

LEDER

05.03.2015

BERIT KVAM

I Island har Agnes M. Sigurðardóttir inntatt bispestolen. Hun sammenligner jobben med det å være statsminister og president på samme tid. Island har hatt kvinner i begge de rollene. Island er også fremst i verden når det gjelder kvinners sysselsetting. De var først med å innføre todelt foreldrepermisjon, de har innført kvotering til styrerommet og de er de første til å utvikle en sertifiseringsordning der myndigheter som betaler lik lønn for likt arbeid, får et «fair pay sertifikat».

Langt fremme, og likevel opplever biskop Agnes M. Sigurðardóttir som er intervjuet i portrett, at holdningene henger etter. «Man stoler ikke på kvinners ord på samme måte som menns». Her er det kamp om makt, og autoritet, til å definere den rette tro.

Når kvinner erobrer nye arenaer blir kjønn viktig i nye sammenhenger. Kjønn og innovasjon er et nytt forskningsområde der Sverige har gått i spissen. Det handler om å utfordre det vi tar for gitt. Den svenske forskningsinstitusjonen Vinnova kaller det normkritisk innovasjon der kjønn og etnisitet er blant elementene som skal gi bedre og mer innovative løsninger og bedre konkurransekraft.

Her ligger det også et marked og venter, ikke på en rosa bil, men på nyvinninger som tilfredsstiller kvinners behov og kjøpekraft.

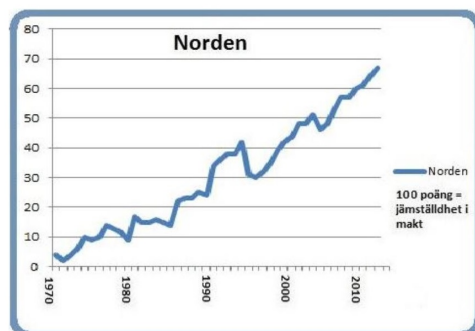
Det er spennende tider. Det skjer ting. Selv i etternøleren Danmark. Menn har fått økt sin foreldrepermisjon, og likestillingsminister Manu Sareen er strålende fornøyd fordi det danske alternativ til lovbestemt kjønnskvoteering til styrerommene, den danske modell, viser at kvinnene har tallmessig fremgang.

Når vi ser på kurven som Björn Lindahl har tegnet over utviklingen i Norden, peker pila for likestillingen i Norden stadig oppover. Likevel går det for sakte. Viktige arenaer henger etter. Ifølge det scenariet Likestillingsbarometeret

tegner, vil det først være etter 2030 at vi vil kunne oppnå et likestilt Norden.

Hva blir det? Ikke rosa, men en ubeskrevet nyskaping med en bedre fordeling av makt, og autoritet.

Se alle artiklene i tema



Jämställdheten ökar sakta men säkert i Norden. Men i den nuvarande takten är det fortfarande först efter 2030 som kvinnorna får hälften av poängen i AIN:s barometer.

Norden blev lite mer jämställt även i år

Jämställdheten i Norden på maktpositionerna inom politik och arbetsliv har aldrig varit större än i år, visar Arbeidsliv i Nordens barometer.

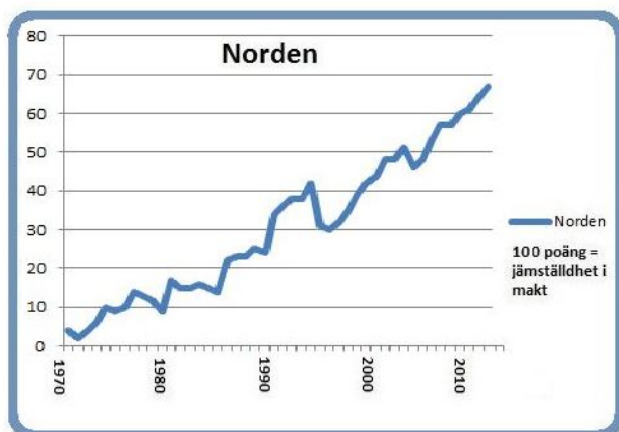
TEMA

05.03.2015

TEXT: BJÖRN LINDAHL

De fem nordiska länderna kommer upp i 69 poäng, en ökning med fem poäng. Men fortfarande är det en tredjedel kvar till 100 poäng. Norge ligger kvar på topp, medan Sveriges nya regering står för den största uppgången. Finland ligger i botten. Mest anmärkningsvärt är det att kyrkan i tre av fem länder nu styrs av kvinnor.

Det är femte året som Arbeidsliv i Norden publicerar jämställdhetsbarometern. Den speglar om det är en man eller kvinna som sitter på 24 olika maktpositioner i samhället. För hela Norden delas 200 poäng ut. Om kvinnorna får 100 poäng ger det full jämställdhet. Varje enskilt land har 40 poäng och där krävs det 20 kvinnliga poäng för att det ska vara jämställdhet.



Land	Poäng 2015	Ändring
Danmark	14	-2
Finland	7	-1
Island	10	+2
Norge	22	-
Sverige	16	+4

Norden 69 +5

I fjol kom Norge upp i 22 poäng och blev därmed det första jämställda landet i Norden. Det berodde både på många kvinnliga makthavare, men också på att de kapade de viktigaste positionerna som ger flest poäng. I barometern är fyra av de viktigaste posterna stats- och finansminister, LO-ordförande och NHO-direktör. I Norge är det kvinnor som har alla dessa positioner och de gav sammanlagt 14 av poängen.



Sverige

Efter att Stefan Löfven från Socialdemokraterna bildade en regering tillsammans med Miljöpartiet blev det två tunga poster med kvinnor på toppen. Finansminister (3 poäng) blev Magdalena Andersson och utrikesminister (2 poäng) blev Margot Wallström.

- I regeringen Löfven finns bara en minister som regerar och det är utrikesminister Margot Wallström, skriver Göran Eriksson, chef för den politiska redaktionen på Svenska Dagbladet i en kommentar.

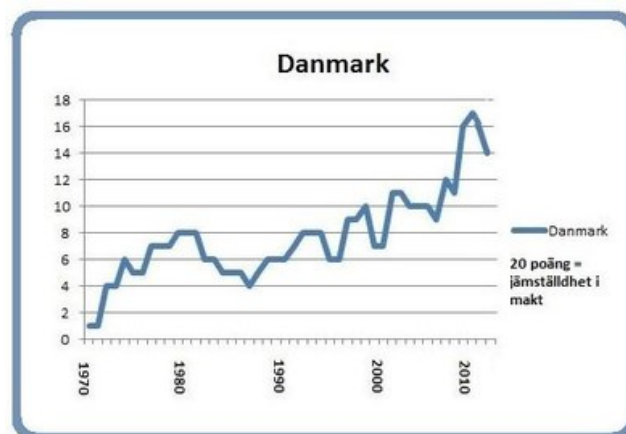
Hans argument är att det bara är i utrikespolitiken som regeringen inte behöver en riksdagsmajoritet för att agera. Margot Wahlström har, förutom att som första EU-land erkänna staten Palestina också som uttalat mål att utrikespolitiken ska vara feministisk.

Även arbetsmarknads-, kultur-, kommunikation-, miljö- och socialministern är kvinnor.

Bland arbetsmarknadens parter blev Carola Lemne vd för Svensk Näringsliv den 11 maj 2014. I barometern har vi gett två poäng till vd och två poäng till styrelseordföranden i arbetsgivarorganisationerna, eftersom makten där är mer delad än i LO.

Den 15 juni blev Antje Jackelén ärkebiskop. Sedan tidigare innehas liknande positioner av kvinnor i Norge och Island (se separat artikel).

Sammanlagt får Sverige 16 poäng och en andraplats. Danmark, förlorade i samband med en regeringsombildning den 10 oktober 2014, två poäng i barometern.

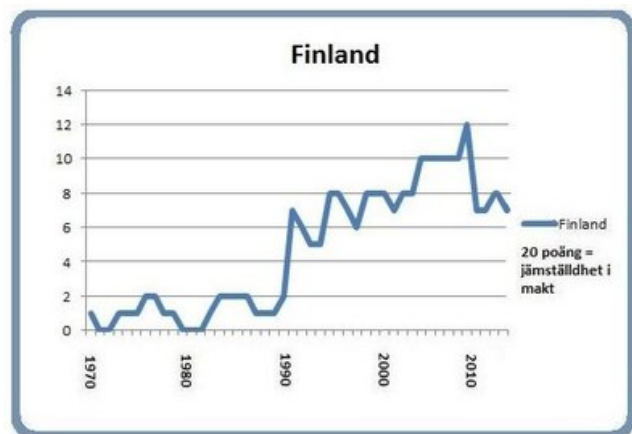


Danmark

Socialdemokraten Helle Thorning-Schmidt bildade den 3 oktober 2011 en fyrtipartiregering, den första med en kvinnlig statsminister. Hon genomförde ändringar på statsrådsposterna i två omgångar i slutet av 2013 och ombildade regeringen den 3 februari 2014 i samband med att Socialistisk Folkeparti gick ut ur regeringen. Det skedde i protest mot att staten skulle sälja sina aktier i oljebolaget Dong.

Sex ministrar lämnade regeringen, sju ministrar fick nya ansvarsområden och fyra helt nya personer blev ministrar. I jämställdhetsbarometern innebar det att Danmark förlorade två poäng och hamnade på 14 poäng.

Några ändringar inom arbetslivet eller symbolposterna har inte skett. Men den 25-27 oktober i år ska en ny LO-ordförande väljas. Det är stor sannolikhet för att det blir en kvinna, Lizette Risgaard. Hon har varit vice ordförande sedan 2007. Det finns två andra kandidater, men i en opinionsmätning bland hälften av de 400 delegater som ska välja henne som tidskriften Finans gjorde i januari, var det 58 procent som gav Lizette Risgaard sitt stöd.

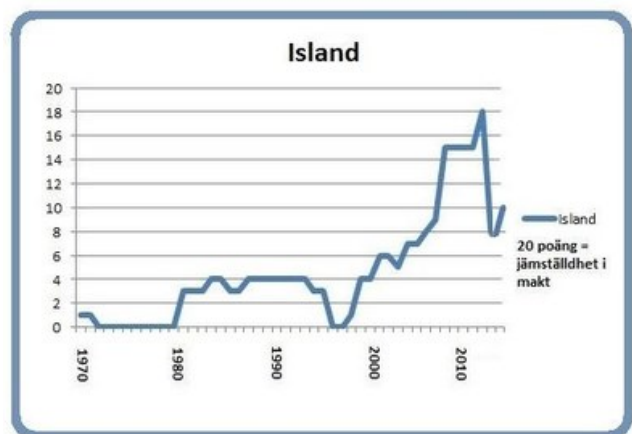


Finland

Regeringsombildningar har ofta effekten att jämställdheten minskar. Trycket på att det ska vara balans är mindre än när en helt ny regering bildas efter ett val. Det är fallet i Finland, där Alexander Stubb från Samlingspartiet tog över som statsminister den 24 juni. Antalet ministrar minskade från 21 till 17. Bland de som försvann var Finlands första kvinnliga finansminister, Jutta Urpilainen, som något tidigare förlorat kampen om att vara partiordförande för socialdemokraterna.

Redan den 18 september var det dags för en ny regeringsombildning. De Gröna gick ut ur regeringen i protest mot att energibolaget Fennovoima fick fortsatt tillstånd att bygga ett nytt kärnkraftverk.

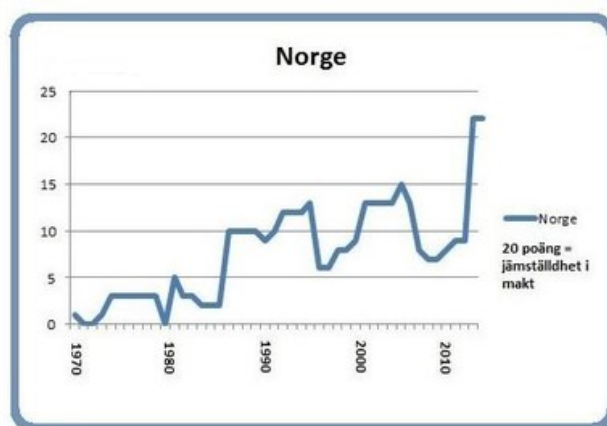
Resultatet i jämställdhetsbarometern var att Finland bara får 7 poäng, sämst i Norden. Den 19 april är det riksdagsval i Finland, vilket kan få konsekvenser för regeringens sammansättning.



Island

I Island har det också varit ändringar i regeringen. Sigrún Magnúsdóttir blev miljöminister den 31 december 2014 och ersatte en man. Ólöf Nordal blev samtidigt inrikes-, kommunikation-, och justitieminister. Island är alltid svårast att passa ihop med de övriga länderna eftersom det är så få

ministrar, men landet får två extra poäng jämfört med i fjol och hamnar på 10 poäng.



Norge

Norge är bäst i klassen med sina 22 poäng. Där har kvinnorna egentligen två poäng för mycket om könen ska vara jämställda. Men landet är det mest jämställda i barometern och har inte haft några ändringar i regeringen det senaste året.

Inte heller i arbetslivet eller på de symboliskt viktiga positionerna har det skett några ändringar. I fjol hade den blåblå regeringen problem i frågor som feministerna prioriterat, som prostitution och abort. I år handlar striderna mellan regeringen och dess två stödpartier Kristelig Folkeparti och Venstre om förhållandet till asyl och integration. Det kan inte uteslutas att det blir någon form av regeringsombildning efter kommunalvalet i höst. Men Frank Aarebrot, professor i jämförande politik i Bergen, tror att det tar längre tid innan Kristelig folkeparti väljer att samarbeta med Arbeiderpartiet.

Se alla artiklarna i tema



Ärkebiskop Antje Jackelén viger Eva Nordung Byström till biskop för Härnösands stift den 14 december i fjol.

Jämställdhet även i trossamfunden en viktig fråga

De riktigt stora symboliska förändringarna sker ibland nästan utan att det märks. I tre av de fem nordiska länderna har kyrkan idag en kvinna som översta chef. Jämfört med resten av världen är det på det området Norden ligger allra främst i jämställdhet.

TEMA

05.03.2015

TEXT: BJÖRN LINDAHL, FOTO: MAGNUS ARONSON /IKON

Den 15 juni 2014 blev Antje Jackelén ärkebiskop i Uppsala stift och därmed primas i den svenska kyrkan. Sedan oktober 2011 har Helga Haugland Byfuglien fyllt den rollen i Norge och i Island, som bara har ett stift, blev Agnes M. Sigurðardóttir vigd till biskop den 24 juni 2012.

15 av de 26 miljoner invånarna i Norden bor alltså i länder där den högsta auktoriteten i den största religionen är kvinnor. Oavsett vilken trosuppfattning man tillhör eller om man alls är religiös, har det en stor symbolisk roll.

De nordiska statskyrkorna har i större eller mindre grad blivit självständiga och andelen av befolkningen som tillhör

statskyrkan har minskat, men religionen spelar idag en viktigare roll i politiken än vad den gjort på flera decennier.

Religiösa friskolor

- Även om Sverige i stort sett är förskonat från de mera extrema rörelserna ser vi också här ett ökat religiöst inflytande över politiken. 1991 kom Kristdemokraterna in i riksdagen. Några år senare fick man igenom att en ändring i läroplanen för grundskolan som innebar att skolans verksamhet bland många andra värden också skulle vila på "kristen tradition" vilket gäller än i dag, skriver professor i statsvetenskap, Bo Rothstein i en debattartikel i Dagens Nyheter.

- Till detta har kommit att vi numera har ett utbildningssystem där även tämligen fundamentalistiskt religiösa friskolor erhåller fullt statsbidrag.

De religiösa samfunden är de sista där jämställdhetslagarna inte praktiseras. Det är ingen myndighet som kräver att trossamfunden ska vara könsneutrala när de anställer imamer eller rabbiner. Men myndigheterna kan ställa krav för att stödet ska betalas ut.

I Norge genomförde polisen för några dagar sedan en razzia mot den katolska kyrkan. Den misstänks för att ha lurat till sig 50 miljoner norska kronor i statsbidrag genom att leta upp "katolska namn" i telefonkatalogen, skaffa personnummer och därefter uppföra dem som medlemmar i kyrkan.



Ärkebiskop Antje Jackelén

Samtidigt spelar trossamfunden en allt större roll i försöken att läka de sår som uppstår efter terrorattacker, som den i Norge 22 juli 2011. Under minnesceremonin samma sommar deltog även en ateist, vid sidan av en präst och en imam. Ärkebiskopen Antje Jackelén bjöds in för att träffa palestiniernas president Mahmud Abbas när han besökte Sverige. Det var stor spänning i fjol om Sverigedemokraterna skulle sitta kvar i kyrkan när hon höll en gudstjänst i samband med Riksdagens öppnande – året innan lämnade Sverigedemokraterna gudstjänsten i protest. En PR-byrå hade kort innan utropat Antje Jackelén som "Hetast i Almedalen" (politikerveckan på Gotland).

Några av de viktigaste initiativen kommer utanför de etablerade religiösa hierarkierna, som när norska muslimer bildade en kedja utanför synagogan i Oslo efter att en terrorist sköt ihjäl två personer i Köpenhamn i februari, därav en vakt i synagogan.



Fatima Dugan och Hibaq Farah, två av de mer än tusen muslimer som bildade en "Fredens ring" vid synagogan i Oslo. (Foto: Björn Lindahl)

Trossamfunden är organisationer som bokstavligt talat har tusentals år på nacken. När man talar om jämställdhet inom religionen finns det olika nivåer. Den första, om vi håller oss till kristendomen, är om kvinnorna har möjlighet att praktisera religionen för sin egen del och praktisera ett visst självstyre, till exempel som nunnor i ett kloster. Den andra nivån är om kvinnor tillåts förkunna religionen, som prästerna gör. Den tredje nivån är vem som styr prästerna och den fjärde och översta nivån är vem som styr biskoparna.

Inom den katolska kyrkan finns det nunnor, men inte kvinnliga präster. Tanken på en kvinnlig kardinal eller en kvinnlig påve är fortfarande utopier. I såväl islam och judendomen finns det kvinnliga imamer respektive rabbiner, men än så länge mest i länder som USA och Kanada.

Första anglikanska biskopen i Storbritannien

Den anglikanska kyrkan i Storbritannien har emellertid utsett sin första kvinnliga biskop på 500 år. Så länge sedan är det sedan den anglikanska, liksom de övriga lutherska kyrkorna bröt sig ur den katolska.

Libby Lane är sedan den 26 januari i år biskop i Stockport. Hon är 49 år och prästvigdes 1994. Hon är gift med en annan präst och har två barn. Enligt premiärminister David Cameron var det ett "historiskt beslut och ett viktigt steg framåt för kyrkan mot ökad jämställdhet på ledande positioner."

I Kanada vigdes en anglikansk biskop redan 2007.

Att det är i just den lutherska kyrkan som jämställdheten kommit längst är ingen självklarhet.

Martin Luther själv, hade inte särskilt höga tankar om kvinnorna och gav Eva i paradiset skulden för arvssynden.

- Han såg kvinnor som lägre än män, i den hierarki som universet var uppbyggd som. De var mindre rationella i ett system där rationell innebar att man var bättre; kvinnorna var mer emotionella. --- Alla kvinnor, var enligt hans uppfattning, upptagna av att vara sällskapliga och att pladdra, skriver Susan C Karant-Nunn och Merry E Wiesner-Hanks I boken Luther on Women, A Sourcebook.

Inte särskilt jämställt i buddhismen

Att kvinnorna inte får delta i religionen på lik fot med männen handlar mer om tradition än vad religionsstiftarna själva ansåg. Muhammed var upplyst för sin tid och gav kvinnorna rättigheter som de var tvungna att vänta på i hundratals år i kristendomen.

Utanför de abrahamitiska religionerna är det framförallt inom buddhismen det finns en viss jämställdhet bland könen. De buddhistiska munkarna kallas i Indien för bhikkhu och en nunna för bhikkhuni.

I Buddhas lära finns det ingen skillnad mellan kvinna och man. De har samma förutsättningar att lyssna, lära och ta till sig buddhismens budskap. Buddha betonade att om en kvinna följer den åttafaldiga vägen kan hon bli upplyst och nå Nirvana, lika väl som mannen.

- Buddhismen kom på allvar till Sverige under 1970- och 80-talet. Men redan i början av 1900-talet fanns ett litet fåtal buddhister. Den första som bekände sig som buddhist var en kvinnlig socialdemokrat som hette Kata Dalström. Ett halvt sekel senare, år 1955, ordinerades Ingrid Wagner som buddhistisk nunna och fick namnet Amita Nisatta tillsammans med maken Karl-Henrik Wagner, som fick namnet Anagari-ka Sugato, skriver Dietmar Dh. Kröhnert på buddhisminfo.se.

Han påpekar att Sverige officiellt fick religionsfrihet först den första januari 1952. Innan religionsfrihetslagen antogs, var det förbjudet att gå ur Svenska Kyrkan.

I praktiken blev det emellertid ingen jämställdhet mellan könen inom buddhismen, eftersom de buddhistiska nunnorna ska följa 311 levnadsregler och klosterregler, medan en manlig munk endast har 227 regler att hålla sig till. De 84 extrareglerna är kopplade till könet. Den första regeln slår fast att en nunna alltid ska vara underställd en manlig munk, hur ung han än är och hur kort tid han än har varit munk. En kvinna kan ha varit nunna i hundra år, medan en man kan ha varit munk i en dag, preciseras det.

Se alla artiklarna i tema



Agnes M. Sigurðardóttir: Biskopen som städar kyrkan

Sedan juni 2012 är den ledande biskopen på Island en kvinna. Arbeidsliv i Norden intervjuar henne om kyrkans makt och makt i kyrkan.

PORTRETT

04.03.2015

TEXT: GUÐRÚN HELGA SIGURÐARDÓTTIR, FOTO: FOTO: GUNNAR V. ANDRÉSSON

Biskop Agnes M. Sigurðardóttir har suttit på kontoret vid Laugavegur mitt i Reykjavíks centrum och förberett söndagens predikan i lugn och ro. Nu sitter hon mittemot mig och besvarar alla frågor lugnt och sakligt. Första frågan är rakt på sak och handlar om hur det känns att vara biskop. Biskopen skrattar förvånad och förklarar att det är ett mycket givande arbete.

- Man måste anstränga sig hela tiden. Det är ingen stiltje inom kyrkan. Arbetsuppgifterna är stimulerande, svarar Agnes M. Sigurðardóttir.

- Biskopsarbetet är huvudsakligen ett förvaltningsarbete. Om jag får jämföra mitt arbete med hierarkin inom en stat, så

kan vi säga att biskopen är både statsminister och president, förklarar hon.

Agnes M. Sigurðardóttir valdes till ledande biskop på Island sommaren 2012. Därmed blev hon den första kvinnliga biskopen på Island av en lång rad biskopar, de övriga naturligtvis manliga.

Maktkampen inom kyrkan

I och för sig är det inte så mycket annat om familjen att säga. Men jag tycker att det är intressant att den ledande biskopen inom nationalkyrkan här på Island är fränskild.

Hon har inte märkt av några fördomar mot kvinnor inom kyrkan. Men hon har märkt att det finns skillnader mellan

könen när det gäller hur man bemöts. Kvinnor och män bemöts inte alltid på samma sätt.

- Jag tror inte det handlar om fördomar mot kvinnor. Men det finns en skillnad beroende på om kyrkans ledning är manlig eller kvinnlig. Man litar inte på kvinnors ord på samma sätt som mäns, säger Agnes.



Det handlar om makt. Maktkampen syns bland aktörerna inom kyrkan, vissa är konservativa och bekämpar förändringar. Andra föredrar förändringar inom kyrkan.

Och skillnaden mellan könen har visat sig i maktkampen inom kyrkan. Agnes förklarar att ibland har det blivit oklart vem som har makt och vem som inte har det eller hur maktthavaren ska använda makten. Det har lett till oenighet inom kyrkan.

Ibland funderar hon på hur hon skulle bemötas om hon var en man. Skulle männen tala på samma sätt? Skulle de uppföra sig på samma sätt? Kyrkan präglas av den politiska maktkampen. Och det är inte trevligt för en kvinna som har undvikit politik under hela sitt liv.

Väljer mellan män och kvinnor

Kvinnor utgör närmare 40% av prästerna på Island. Den första kvinnan blev kyrkoherde 1974. Men trots det är bara knappt 20% av kyrkoherdarna kvinnor.

Det manliga tänkesättet är fortfarande starkt. Det syns tydligt i språkbruket. Men Agnes M. Sigurðardóttir betonar att feministteologi numera är ett av ämnena inom den teologiska fakulteten vid Islands universitet.

Församlingsmedlemmarna vill gärna ha möjlighet att välja mellan en man eller en kvinna. Det låga antalet kvinnor kan

leda till att pressen på kvinnorna bland kyrkans tjänare kan bli stor.

- Det är nödvändigt att ha både kvinnor och män i kyrkans tjänst. Men tyvärr är det inte så lätt som man skulle tro, säger biskopen.

- Församlingarna bestämmer vem som ska väljas till kyrkoherde i en omröstning. Det blir inte alltid som man önskar sig, fortsätter Agnes.

- Reglerna gör det också svårare för unga och välutbildade teologer att få anställning. De som har erfarenhet har företräde, säger hon.

Ekonomiska problem

Det råder stor arbetslöshet bland teologerna på Island, trots att många redan nu arbetar utomlands, speciellt i Norge. Om 10–15 år går en stor grupp isländska präster födda 1945–1955 i pension och då kanske läget ljusnar för de arbetslösa teologerna.

Den isländska kyrkan har haft ekonomiska problem, som bara ökat under de senaste fem åren. Kyrkan har gått in för nedskärningar på grund av statens svårigheter att hålla sin ekonomiska överenskommelse med kyrkan.

Staten inkasserar medlemsavgiften för alla församlingar i landet, men har inte lämnat tillbaka hela den summan till kyrkan på grund av finanskraschen 2009. Det har lett till nedskärningar och uppsägningar inom kyrkan.

Svänger långsamt

Kyrkan kan liknas vid ett gigantiskt fartyg som endast svänger långsamt. Biskopen håller kursen och försöker samtidigt öka sammanhållningen bland kyrkans representanter. Hon sätter sin prägel på kyrkan genom "städning".

- Jag har försökt fixa schismer och skapa enighet inom kyrkan och ta itu med saker som inte syns men känns, säger hon och liknar arbetet inom kyrkan vid städning.

- Jag ser på kyrkan som mitt hem. Jag måste städa i hemmet, både i vardagsrummet, köket, organisera förrådet och lådorna. Just nu håller jag på med städningen inom kyrkan och tar varje rum för sig.

Ska fungera bra

Kyrkans tjänare har oregelbundna arbetstider och det kan vara svårt att koordinera familjelivet och arbetet. Biskopen anser att det är viktigt att kyrkans personal är glad och mår bra. Det syns i samhället.

- Min önskan är att allting ska fungera bra inom kyrkan, att det blir klart vem ska göra vad och när i samarbetet mellan kyrkoherde och församlingsmedlemmar eller församlingsmedlemmar och kyrkans ledning.

- Om de här sakerna inte fungerar bra då är det osannolikt att andra saker fungerar bra inom kyrkan.

Efternøleren i ligestilling er ved at vågne op

Ligestillingen i Danmark har haltet efter resten af Norden, både målt på kvinders repræsentation i bestyrelser og mænds forældreorlov, men nu sker der fremskridt.

TEMA

04.03.2015

TEKST: MARIE PREISLER

Danmark har rollen som efternøler i Norden, når det gælder ligestilling, men både mænd og kvinders ligestilling har på det seneste taget skridt fremad: Offentligt ansatte kan se frem til en ekstra uges betalt forældreorlov, og den danske model for at sikre flere kvinder i bestyrelser ser ud til at give resultater.

Længere forældreorlov til mænd

Danske fædre har stadig betydeligt kortere barsel og orlov med deres små børn end fædre i det øvrige Norden, men forskellene indsnævrer sig: en netop indgået treårig overenskomst for de danske offentlige ansatte indebærer ud over lønforhøjelse også ret til en ekstra uges forældreorlov med fuld løn, uden at det forkorter mødrenes barselsperiode.

Den ekstra uge er en rettighed for mænd i både staten, regioner og kommuner. Mænd ansat i staten går dermed fra seks til syv ugers betalt forældreorlov, mens mænd ansat i en kommune og i den regionalt administrerede sygesektor hidtil har haft mulighed for 12 ugers orlov med fuld løn, nu får de op til 13 uger.

Nybagte forældre i Danmark har meget forskellige barselsordninger afhængig af, hvilke overenskomster, de hører under – nogle privatansatte har kun 5,5 uger, mens nogle offentligt ansatte mænd nu kan holde op til 13 ugers fædreorlov med fuld løn.

Den ekstra uges forældreorlov til offentligt ansatte er derfor en meget vigtig sejr for ligestillingen, lyder vurderingen fra Institut for Menneskerettigheder, der er nedsat af Folketinget for at fremme ligestilling i Danmark. Centeret udtrykker håb om, at længere fædreorlov vil gavne kvinders karrieremuligheder, reducere forskellen på mænd og kvinders løn og stille fædre stærkere ved skilsmisse, når samvær og barnets bopæl skal afklares.

Flere kvinder i bestyrelser

Der sker også små men klare skridt i retning mod større ligestilling i danske bestyrelser. Danmark er imod kvoter for kvinders præsentation i virksomhedsledelser og bestyrelser

og har i stedet valgt at forsøge at øge vinderens andel af frivillighedens vej. Den kurs ser nu ud til at øge kvinders ligestilling, men foreløbig ret beskedent.

I 2012 introducerede regeringen en såkaldt dansk model, der pålægger de 1.200 største private virksomheder og alle statslige institutioner at fastsætte mål for, hvor mange kvinder der skal sidde i bestyrelsen og at udarbejde politikker for, hvordan de generelt kan få flere kvinder ind i ledelsen.

Den første opgørelse af effekten af denne danske model viser, at andelen af kvindelige bestyrelsesmedlemmer i de største danske virksomheder steg fra otte til 11 procent det første år, loven var i kraft, og halvdelen af de statslige institutioner og virksomheder allerede i dag har en ligelig kønsfordeling i bestyrelsen.

Opgørelsen viser også, at både private virksomheder og statslige institutioner som ikke allerede har reel ligestilling, arbejder på at øge kvindeandelen. I statslige virksomheder er målet at i snit få kvinder på 40 procent af topposterne. I private virksomheder er målet at hver fjerde toppost er besat af en kvinde.

Socialminister Manu Sareen (De Radikale) har erklæret sig tilfreds med udviklingen:

- Med resultaterne fra de statslige institutioner og virksomheder er jeg blevet bekræftet i, at vi har valgt den rigtige model. Hvis både de statslige og private virksomheder når i mål, får vi en betydelig fremgang i andelen af kvinder i bestyrelser inden for 3-4 år og forhåbentlig også i ledelsen mere generelt. Det er både godt for ligestillingen og for samfundet, siger socialminister Manu Sareen (De Radikale).

Han ser resultaterne som en succes for den danske model:

- Det er fantastisk, at vi nu kan se resultatet af den danske model. En model der er enestående i Europa, fordi den på den ene side forpligter virksomheder med hensyn til måltal og politik, men samtidig giver ledelsen et spillerum ved ikke at have faste kvoter, siger socialminister Manu Sareen.

[Se alle artiklene i tema](#)



Alla kunder är inte vita män

Det är kvinnorna som bestämmer de flesta inköpen till ett hem och som dessutom växer som en köpstark grupp. Men de flesta produkter som skapas har mannen som utgångspunkt. Det är en av flera byggstenar när innovationsmyndigheten Vinnova i en unik satsning fokuserar på normkritisk innovation.

TEMA

04.03.2015

TEXT: GUNHILD WALLIN

När kvinnor köper en ny telefon är de intresserade av hur den bidrar socialt. Män som gör samma köp ser främst till prestandan. När kvinnor går i land efter några somrar på fritidsbåt, händer det att de säger "aldrig mer". En viktig anledning kan vara att de har tillbringat sommaren i en farkost, där det inte funnits en tanke på kvinnor när den tillverkades, vilket påverkar deras upplevelse av en semester på sjön. Och hur ser det ut i förarhytterna till de stora långtradare som trafikerar våra vägar? Hur kan det bli bättre för kvinnor att arbeta

som lastbilschaufförer med tanke på ergonomi och andra behov?

När produkter riktar sig specifikt till kvinnor blir de gärna små och rosa. Men om inte den inställningen förändras, kommer företagen att gå miste om en stor del av den ekonomiska potential som kvinnorna har. De är idag den starkaste köpgruppen och står bakom 80 procent av alla inköpsbeslut utom vad gäller sprit och tobak, enligt Oxfordprofessorn Linda Scott.

Detta är utgångspunkten för företaget Ampersand i Göteborg, som i många år arbetat med innovativa lösningar för att ta in kvinnors perspektiv både i tillverkning, försäljning och marknadsföring av varor.

- Vår teori är att alla kunder inte är vita, medelålders män och ju fler tillverkare och marknadsavdelningar som inser det, desto bättre affärer kan de göra, säger Tatiana Butovitsch Temm som driver Ampersand tillsammans med kollegan Camilla Palmertz.



Tatiana Butovitsch Temm (till höger) och Camilla Palmertz.

När större kundgrupp

Genom att föra in genus, etnicitet och ålder i skapandet av produkter, men också i försäljning och marknadsföring kommer företagen att nå en långt större kundgrupp, vilket kommer att synas både på resultatet och på produkterna.

- Genusfrågor i Sverige handlar oftast om organisation, om könsfördelningen i styrelser och ledningsgrupper, men vi gör något annat. Vi ser lönsamheten det innebär att inkludera kvinnan som kund i produktutveckling, marknadsföring och försäljning, utan att för den skull exkludera män. Att förändra organisationer är långa processer, det här är snabbare, säger Tatiana Butovitsch Temm.

Vi talas vid dagen efter hon kommit hem från konferensen Women buy i München. Det är andra året i rad som konferensen hålls. Tatiana Butovitsch Temm sprudlar av entusiasm. Hennes företag är ett av dem som arrangerar konferensen, tillsammans med bland andra Volvo och det Århusbaserade design-people. På konferensens hemsida står att läsa att det här inte är politisk rörelse eller en kvinnorrättskonferens. I stället handlar det om hur företag och organisationer kan få sina affärer att växa genom att förstå mer om kvinnor – världen snabbast växande kundgrupp.

- Företag mäts efter sin lönsamhet. Därför vill vi väcka intresse och motiv för att inkludera kvinnor genom att gå dit pengarna finns, säger Tatiana Butovitsch Temm.

Kvinnor kräver mer än litet och rosa

Hennes egen kunskap om att tänka genus sträcker sig långt tillbaka. Hon arbetade tidigare på Volvo och skapade där, tillsammans med en grupp kvinnor, en konceptbil där alla beslut var fattade av kvinnor. Den presenterades för elva år sedan, gjorde succé och visades på i stort sett alla kontinenter. I dag är 22 av deras idéer under produktion inom bilindustrin, bland andra möjligheten att fylla på spolarvätska utan att behöva öppna motorhuv.

- Konceptbilen var inte liten, inte rosa och visades inte tillsammans med bebisar, som nästan alltid är resultatet när man ska göra något speciellt riktat mot kvinnor. Men det finns andra saker som är viktiga. Till exempel att ha en bra körställning, bra sikt och att ha någonstans att ha handväskan, säger Tatiana Butovitsch Temm.

Också männen blir vinnare

Hon berättar att reaktionerna från många män var förvåning. "Den är ju snygg", kunde de överraskat säga när de såg konceptbilen. Och kanske är detta själva kärnan. När kvinnor börjar påverka produkter blir de inte sämre för män, ofta tvärtom, påpekar Tatiana Butovitsch Temm. Hon berättar att när man undersöker var män och kvinnor vill se för egenskaper hos en viss produkt så överlappar, eller kompletterar de i stort sett varandra. Det kan finnas det hon kallar "en rosa skärva" som sticker ut med ganska smala kvinnliga önskingar och tyvärr, konstaterar hon, är det mot den lilla rosa skärvan många företag riktar sig när de vill satsa på kvinnor. Det blir till exempel rakhyvlar som är mindre, rosa och dyrare. Eller hotell inriktade på kvinnor som erbjuder hudlotion, istället för bra ljus i badrummet och justerbara skrivbordsstolar som passar män och kvinnor.

Det låter som både företag och kvinnliga så väl som manliga konsumenter har allt att vinna på att man för in ett genustänkande i skapande av nya produkter. Ändå går utvecklingen trögt. Ett skäl är att branscher är rädda att produkter feminiseras. Kvinnor köper trots allt lättare maskulina produkter än vad män köper feminina, konstaterar Tatiana Butovitsch Temm.

- Vi jobbar mycket med stora mansdominerade företag och det har ju gått bra för dem, så de kan tänka "varför ändra ett vinnande koncept?". Men den stora barriären är tron att vi redan är jämställda, att det inte finns skillnader mellan män och kvinnor. Man säger att alla kunder är lika viktiga och vill inte särskilja kvinnorna. Det är en stor atlantångare att vända, säger hon.

Normkritik för innovation

I en utlysning, kallad "Mångfaldslabbet – normkritisk innovation" på Vinnova fick nyligen Ampersand pengar till en förstudie. Tillsammans med Chalmers Business Innovation, vid Chalmers Tekniska Högskola, kommer de börja utveckla ett nationellt index som kan användas av företag så att de kan se hur inkluderande de är i förhållande till sina kunder.

- Ampersands arbete, som handlar om hur tekniken kan utvecklas bättre om man tar hänsyn till kvinnor, är en av tårtbitarna i utlysningen "Mångfaldslabbet – normkritisk innovation", säger Sophia Ivarsson, på Vinnova.

Hon är utlysningsansvarig för det hon beskriver som ett unikt program. Att ta utgångspunkt i normkritik för att skapa innovationer hör inte till vanligheterna och programmet har väckt uppmärksamhet, också internationellt.

Det började med att Vinnova ville stödja jämställdheten i de befintliga innovationsstrukturerna. Resultatet blev spännande, berättar Sophia Ivarsson. Man formulerade behov på nya sätt och det kom fram fler innovativa lösningar i de här projekten. Med det nya programmet "Normkritisk innovation", ville man mer specifikt visa att kritik av de givna normerna, som genus, etnicitet och även de andra diskrimineringsgrunderna är en tillgång i innovation. I utlysningen betonas också att själva lösningen ska vara innovativ. Sophia Ivarsson ger flera exempel på projekt inom programmet.

Ett projekt drivs av Rikspolisstyrelsen, där deras narkotikaspän fångar in manliga missbrukare, men mera sällan kvinnor. Genom projektet vill de hitta innovativa lösningar på sin missbruksprofilering så att den bättre fångar upp missbrukande tjejer. Ett annat exempel är Rättviseförmedlingen som arbetat fram en rättviseräknare, där media kan granska sig själva för att se vilka som kommer till tals i media.

Också något oväntat och önskat

Men att bryta normer kan betyda många saker, till exempel att inte alltid gå kunderna till mötes, utan göra något oväntat och önskat. Ett exempel på det är när man för några år sedan utformade en "hantverksskilt", en kjol i blåställ för hantverkare varma sommardagar. Ett annat exempel är den så kallade Androstolen. Det började med ett samarbete mellan Kungliga Tekniska Högskolan, KTH och Hälsovetenskapen i Halmstad, där de tittade på en klassisk gynstol ur ett genusperspektiv. Det visade sig att den inte ens var anpassad för kvinnor, att den inte var ändamålsenlig och att den i stort sett inte hade ändrats sedan sin tillkomst. I projektet insåg man också att det inte fanns någon lämplig stol för män med underlivsproblem. Resultatet blev att man tog fram en Androstol, en konceptstol för att visa på den dubbla genusproblematiken. I Mångfaldslabbet har man sedan gått vidare för att ta fram en unisexstol för gynekologiska undersökningar av både män och kvinnor.

- När man kopplar ihop de två styrkorna jämställdhet och innovation, så ökar innovationsförmågan och vi får ett mera jämställt och hållbart samhälle, säger Sophia Ivarsson.

Hittills har man under 2014 delat ut 15 miljoner kronor vid två utlysningstillfällen, de flesta pengarna har beviljats till förstudier.

- Vi ser att det finns ett stort intresse och har haft över hundra ansökningar vid varje ansökningstillfälle. Det här är

framkantsfrågor som är i ropet. Det är också nya sätt att se på innovation och att skapa innovationer, säger Sophia Ivarsson.

Se alla artiklarna i tema

Feilslåtte reformer ekskluderer unge funksjonshemmede

Økt fleksibilitet fører ikke til et mer inkluderende arbeidsliv. Politiske reformer som er satt i verk i Norden i tiåret fra 2000, viser heller ingen målbar suksess, konkluderer den nordiske forskergruppen bak rapporten "Ny politikk for å fremme inkludering av unge i arbeidsmarkedet".

NYHET

04.03.2015

AV BERIT KVAM

Hva skal til for å hjelpe unge med nedsatt funksjonsevne og minoritetsungdom inn i arbeidslivet og til en varig jobb? Hva er effekten av politiske virkemidler? Dette er spørsmål både politikere og policymakere ønsker svar på. Det var også målsettingen med det nordiske prosjektet som ble bestilt av arbeidsmarkedsutvalget i Nordisk ministerråd.

Fra 1990 tallet og fremover har de nordiske landene innført ny lovgivning, økonomiske insentiver og frivillige avtaler for å fremme inkludering i arbeidslivet. I rapporten "New policies to promote youth inclusion", summerer imidlertid den nordiske forskergruppen som har fulgt utviklingen i tiåret etter 2000, at politikken snarere har ført til større ulikhet enn bedre inkludering i arbeidslivet.

- Det er liten tvil om at en stor andel unge med funksjonshemming praktisk talt har vært ekskludert fra nyttig sysselsetting i de nordiske landene, sier prosjektleder Rune Halvorsen ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Når det gjelder diskusjonen i Norge om økt mulighet til å ansette midlertidig kan bidra til å senke tersklene til arbeidslivet, har forskerne ikke funnet noe som tyder på at økt fleksibilitet fører til et mer inkluderende arbeidsliv.

- Danmark som har det mest fleksible arbeidslivet i Norden gjør det ikke bedre enn de andre nordiske landene på dette området. Tvert imot ser det ut til at Danmark er dårligere enn Sverige til å inkludere unge med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet, sier Rune Halvorsen.

Han og kollega professor Bjørn Hvinden har samarbeidet med forskere fra alle de nordiske landene og innhentet data fra Eurostat, fra landenes statistiske sentralbyråer og gjort egne spørreundersøkelser. Datagrunnlaget strekker seg fra 2002 og til 2012.

Færre i jobb

- I perioden 2002 til 2011 har sysselsettingen blant unge funksjonshemmede i Norden utviklet seg mindre positivt enn blant unge uten funksjonshemming, bortsett fra i Sverige. Mest bemerkelsesverdig har utviklingen vært i Danmark der det har vært en nedgang i sysselsettingsraten på 8 prosent, sier Rune Halvorsen og peker på statistikk fra Eurostat LFS.

Når det gjelder utviklingen i sysselsetting blant unge funksjonshemmede deler han Norden i to grupper. I Danmark og Norge gikk sysselsettingen ned. I Sverige og Finland var sysselsettingen uforandret.

Økt ulikhet

Det samme bildet avtegner seg når forskerne sammenligner resultatene for unge med og unge uten funksjonshemming. I Danmark og Norge er sysselsettingsraten blant unge med funksjonshemming lavere enn sysselsettingsraten blant unge uten funksjonshemming. Denne ulikheten mellom unge med og uten funksjonshemming har utviklet seg ytterligere det siste tiåret og økningen har vært større i Danmark enn i Norge. I Sverige og Finland er utviklingen mer uforandret.

I perioden 2005 til 2011 har utviklingen i Danmark, Finland og Island vært likeartet. Sysselsettingen blant unge har gått ned. I Island og Danmark har sysselsettingen gått mer ned blant personer med funksjonsnedsettelse og særlig mye ned blant personer med kroniske helseplager som begrenser den daglige aktiviteten.

Denne ulikheten i sysselsettingsraten mellom unge med funksjonshemming og unge med alvorlige kroniske helseplager økte ytterligere frem mot 2011. Norge har hatt den samme utviklingen, men i noe svakere grad, og forskjellen mellom unge med lettere og alvorlige funksjonshemminger har ikke vist den samme akselererende utviklingen, men vært stabil.

Sverige skiller seg ut

I perioden 2005 til 2011 er det generelle bildet at sysselsettingen blant unge funksjonshemmede har gått ned eller vært stabil, men Sverige skiller seg ut. I Sverige har sysselsettingsraten blant unge funksjonshemmede økt i denne perioden, særlig blant unge funksjonshemmede med alvorlige kroniske plager.

Færre i utdanning

Også når det gjelder utdanning er utviklingen forskjellig i de nordiske landene. I Danmark og Finland er det færre unge funksjonshemmede enn unge uten funksjonshemming som er i utdanning i perioden 2002 til 2011, og forskjellene er blitt større i løpet av tiåret. I Norge er det også færre unge funksjonshemmede i utdanning enn unge uten funksjonshemming. Forskjellene har ikke blitt større i perioden, men holdt seg ganske stabil. Også her skiller Sverige seg ut positivt ved at flere unge med funksjonshemming tar utdanning og ulikheten mellom unge med og uten funksjonshemming er blitt mindre.

Når det gjelder unge med alvorlig funksjonshemming er bildet annerledes. Utdanningsgraden blant unge med alvorlig grad av funksjonshemming har økt i Danmark særlig fra 2008 til 2011, mens det motsatte er tilfellet i Sverige, hvor økningen i sysselsetting har vært større.

Unge utenfor - NEET (not in employment, education nor training)

- Her er det ingen tegn til bedring, sier prosjektleder Rune Halvorsen om utviklingen i gruppen NEET.

Antallet unge som verken er i jobb eller i utdanning har holdt seg stabilt i tiåret etter 2000 i alle de nordiske landene ifølge Eurostat LFS disability ad hoc module. Når det gjelder unge voksne med funksjonshemming har antallet som verken er i jobb eller utdanning (NEET) gått opp i Danmark og i Norge, mens antallet var stabilt i Finland, og det er blitt færre unge funksjonshemmede som hverken er i jobb eller utdanning i Sverige. I Sverige er det liten forskjell mellom unge med og uten funksjonshemming. Denne forskjellen er særlig stor i Island.

Minoritetsungdom

Når det gjelder unge med minoritetsbakgrunn er bildet mer sammensatt. Mye tyder på at sysselsettingsmulighetene for unge med minoritetsbakgrunn har økt i Danmark, Finland og Sverige. Antallet som hverken er i jobb eller utdanning, NEET, har også gått ned, særlig i Finland og Danmark der det er flere som har fortsatt i utdanningssystemet. I Norge har sysselsettingsraten vært uforandret, men flere har funnet veien til utdanning.

Politikk med dårlig resultat

Det har skjedd en endring i politikken i Norden fra økonomisk omfordeling til politiske virkemidler som skal bidra til å inkludere flere unge funksjonshemmede og unge

minoriteter i arbeidsmarkedet. Resultatet er blitt økt ulikhet snarere enn økt inkludering.

- Det er lite som tyder på at politiske reformer i de nordiske landene har økt sysselsettingsmulighetene for unge voksne med funksjonshemming. Mange har tvert imot blitt ekskludert fra arbeidsmarkedet.

Behov for bedre statistikk

- Men det er behov for bedre og mer sammenlignbar statistikk, understreker prosjektleder Rune Halvorsen.

- Eurostat anbefaler en definisjon som skal være lik i alle landene, men definisjonene blir tilpasset i nasjonale spørreskjema.

- For eksempel blir "sysselsetting" definert forskjellig. I Danmark er læringer inkludert som sysselsatte, men ikke i de andre nordiske landene.

- Når det gjelder funksjonshemming er det vanskelig å vite hva som betraktes som alvorlig funksjonshemming, og det er usikkert om man spør om de samme tingene over tid.

Arbeidsgiverne redde for å ansette

Forskerne har avdekket mekanismer som virker inkluderende eller ekskluderende. Arbeidsgivernes holdninger er en faktor de peker på. Intervjuene med arbeidsgiverne viser at de frykter at minoritetsungdom og unge med funksjonshemming skal skille seg for mye ut og ikke passe inn på arbeidsplassen, og at dette eventuelt vil få betydning for kulturen på arbeidsplassen. I stedet for å se på ansvaret som de er pålagt, frykter de økte kostnader.

Det er særlig overgangen fra utdanning til arbeid som byr på store utfordringer.

Hva virker?

- Dette er komplekse prosesser som krever sammensatte løsninger. Vi foreslår et bredt spekter av tiltak for å nå disse gruppene, sier prosjektleder Rune Halvorsen.

Ny arbejdsmiljøaftale med fokus på forebyggelse og fastholdelse

Arbejdsmiljøindsatsen i Danmark styrkes de næste fire år med 135 millioner danske kroner, som især skal forebygge vold, trusler, arbejdsulykker og nedslidning på jobbet.

NYHET

04.03.2015

TEKST: MARIE PREISLER

Fastholdelse og forebyggelse er de centrale elementer i en aftale mellem den danske regering, SF og Enhedslisten om at bevilge 135 millioner danske kroner de næste fire år, til en række arbejdsmiljøindsatser.

Pengene vil især blive brugt på at forebygge vold, trusler, arbejdsulykker og nedslidning på jobbet. Det skal blandt andet ske ved at give hospitalsansatte og skolelærere mulighed for at lære metoder til at undgå at blive udsat for vold og trusler.

Aftalen styrker samtidig indsatsen for, at psykisk nedslidte kan forblive på arbejdsmarkedet. Hidtil har fysisk nedslidte medarbejdere haft adgang til få hjælp til at skifte arbejdsopgaver eller branche. Det tilbud vil nu også blive givet til psykisk nedslidte.

I aftalen afsættes også flere penge til forskning i arbejdsmiljø, herunder i hvordan nanoprodukter påvirker forbrugere og medarbejderes helbred.

Kontrollen med social dumping skærpes. Udenlandske virksomheder der udfører opgaver i Danmark, har pligt til at lade sig registrere. Den registreringspligt udvides nu til også at gælde udlændige, der arbejder i Danmark med status som selvstændige.

Endvidere bliver det muligt at anmelde arbejdsulykker allerede på skadestuerne, og der afsættes penge til at styrke indsatsen mod sexchikane.

Beskæftigelsesminister Henrik Dam Kristensen (Socialdemokraterne) glæder sig især over, at aftalen sikrer endnu flere arbejdspladser hjælp til at forebygge ulykker, vold og nedslidning.

- Selvom vi i Danmark grundlæggende har et godt arbejdsmiljø, er der stadig arbejdspladser, hvor sikkerheden og sundheden halter – og det skal vi have stoppet, siger han.

Finlands arbetsliv i omvandling

Finland har väldigt svårt att ta sig ur den ekonomiska krisen och de kyliga vindarna märks i arbetslivet. Bara var tionde finländare tror att läget på arbetsmarknaden förbättras i år. Närmare hälften väntar sig sämre tider. Det visar Arbets- och näringsministeriets arbetslivsbarometer.

NYHET

04.03.2015

AV CARL-GUSTAV LINDEN

Hösten 2014 gjorde Statistikcentralen 1 000 intervjuer om förhållandena på arbetsplatserna. Resultaten presenterades i början av februari.

Även om Finland fortfarande har ett av EU:s bästa arbetsliv står mätarna på rött för fjärde året i rad. Tron på framtiden är ännu svagare än under 90-talets två första år då Finland senast drabbades av massarbetslöshet.

Det är framför allt inom den offentliga sektorn som förväntningarna är lågt ställda. Orsakerna är uppenbara: den offentliga skuldsättningen rusar iväg samtidigt som regeringen har planer på att kraftigt dra ned på antalet kommuner. De ljusaste framtidsutsikterna finns inom industrin, där arbetsgivarna sade upp folk genast då finanskrisen slog till 2008-2009 och därefter har anställt.

Ökad arbetslöshet

Misstron avspeglas också i de stigande arbetslöshetssiffrorna. I januari sökte 359 600 arbetslösa finländare jobb, vilket är en ökning med tio procent på ett år. Den snabbast växande gruppen är de långtidsarbetslösa, en uppgång med nästan en femtedel. Arbetslöshetsgraden var 8,8 procent, vilket är en ökning med 0,3 procentenheter från ett år tidigare.

Maija Lyly-Yrjänäinen, sakkunnig vid Arbets- och näringsministeriet, anser att läget ändå inte är nattsvart. Hon pekar på att arbetstagare i Finland har de mest flexibla arbetstiderna i Europa samtidigt som möjligheterna att arbeta på distans har förbättrats. I synnerhet kvinnor och personer i yngre medelåldern med små barn skulle vilja ha ännu mer flexibilitet för att kunna sammanjämka arbete och fritid.

Enligt en stor europeisk företagsundersökning (Eurofund 2013) har finländarna störst utrymme för flexibel arbetstid. Av alla arbetsplatser är 57 procent sådana där de anställda själva kan bestämma när de vill börja och avsluta sin arbetsdag. Medeltalet i Europa är 32 procent. Finländska arbetsta-

gare har även bättre möjligheter att samla övertidstimmar för att kunna ta ut hela lediga dagar.

I synnerhet de stora finländska arbetsplatserna genomgår något av en revolution. Hälften av de tillfrågade uppgav att arbetsuppgifterna omorganiserats och nya metoder tagits i bruk. Det innebär såväl nya arbetsprocesser som nya produkter och tjänster som öppnar upp för nya idéer.

- Möjligheterna att utveckla sin kompetens och att delta i att utveckla arbetsplatsen har ökat, säger Lyly-Yrjänäinen. Det är framför allt högre tjänstemän som känner av de nya vindarna.

Finlands regering har satt som mål att landet ska ha Europas bästa arbetsliv år 2020. Den ekonomiska krisen sätter käppar i hjulet, men arbetslivsbarometern visar att problemen kanske också leder till nya sätt att jobba bättre.

Seger för finska Elektrikerförbundet i EU-domstolen

”6 – o till Elektrikerförbundet!” ”Det största som hänt sedan Laval-domen!” Reaktionerna på arbetstagersidan var översvallande sedan EU-domstolen kommit med sitt förhandsbesked i målet om 186 polska elektriker som varit utstationerade till Finland.

NYHET

04.03.2015

TEXT: KERSTIN AHLBERG, REDAKTÖR EU & ARBETSRÄTT

Elektrikerna anser att de inte har fått rätt lön enligt det finska allmänt bindande kollektivavtalet.

Målet rör två principiellt viktiga frågor. Den första var om det finska fackförbundet över huvud taget hade rätt att föra de utstationerade arbetstagarnas talan inför domstol. Det kunde förbundet inte göra, hävdade deras arbetsgivare. Jovisst, svarade EU-domstolen, som slog fast att det skulle strida mot EU:s utstationeringsdirektiv och EU:s stadga om grundläggande rättigheter att hindra Elektrikerförbundet från att företräda arbetstagarna.

Den andra stora frågan i målet är vilka av förmånerna i de finska kollektivavtalen för elektrifierings- och bygginstillationsbranschen som ingår i den minimilön som det polska företaget ska betala sina anställda. Utstationeringsdirektivet ställer upp vissa ramar, men inom dessa är det medlemsstaterna som bestämmer vad minimilönen omfattar.

Och det kan vara många saker, enligt EU-domstolen. För det första bestämmer värdmedlemsstaten själv hur minimilönerna ska beräknas. De kollektivavtal som målet rör delar till exempel in arbetstagarna i lönegrupper och anger en minsta timlön eller ackordslön för varje grupp. Om bara indelningen i grupper och beräkningen av lönen görs enligt bindande och transparenta regler, så måste det utländska företaget följa dem. På samma sätt kan dagtraktamente ingå i minimilönen, om det betalas på lika villkor till arbetstagare som utstationeras från ett annat land som till dem som utstationeras inom landet. Även en schablonersättning som enligt kollektivavtalet ska betalas ut om den dagliga resan till och från jobbet tar mer än en timme kan räknas in i minimilönen.

Målet handlar om villkoren i ett visst kollektivavtal, och lönekonstruktionerna i andra kollektivavtal kan se mycket annorlunda ut. Men i princip rör det samma fråga som det norska ”varvsmålet” som Høyesterett avgjorde 2013 och som fick Efta-domstolen att klaga på att Høyesterett hade dömt

fel. Även i Sverige är det omstritt vad begreppet minimilön i utstationeringsdirektivet innebär. Med den nya domen från EU-domstolen står det klart att det som parterna i sina kollektivavtal själva definierar som miniminivån för olika kategorier av arbetstagare och arbetsuppgifter också gäller för utstationerade arbetstagare, så länge reglerna tillämpas lika för dem och för inhemska arbetstagare.

Lika viktigt för fackföreningarna i Norden är EU-domstolens besked om att de inte kan hindras från att företräda arbetstagare som utstationeras hit.



Den nye budgetforslag tegner et klart billede af, at der venter Grønland store, økonomiske udfordringer.

Anda Uldum: Manden med nøglen til Landskassen og minerne

Det nye medlem af Grønlands Landsstyre for finanser og råstoffer, Anda Uldum, står over for en kæmpe udfordring.

INNSIKT

04.03.2015

TEKST: MADS DOLLERUP-SCHEIBEL, FOTO: BJÖRN LINDAHL

Ingen prøveboringer efter olie.

Det går trægt med at få gang i anlæggelsen af miner.

Arbejdsløsheden er høj.

Stort underskud på sidste års finanslov på 275 millioner kroner.

Og i tilgift er der udsigt til skrappe økonomiske reformer for at få skabt balance i de offentlige finanser.

Grønlands nye finansminister og minister for mineområdet, Anda Uldum, fra det borgerlige parti Demokraterne mangler således ikke udfordringer.

Det vakte opsigt, da partiet efter valget i november gik sammen med det socialdemokratiske Siumut. Partierne har ofte haft det som hund og kat i parlamentet Inatsisartut, når det gælder spørgsmålet om, hvordan Grønland skal udvikle sig.

Omvendt er der afgørende områder, hvor de to partier deler politik. Det gælder ikke mindst spørgsmålet om udvinding af uran, hvor Siumut og Demokraterne begge er tilhængere af, at Grønland ikke skal have berøringsangst på dette område.

Og i tilgift er det også lykkedes for Demokraterne at sætte sit fingeraftryk på råstofpolitikken, så koalitionen nu erkender behovet for, at Grønland skal tilbyde attraktive vilkår, hvis det skal lykkes at tiltrække udenlandske investorer til mineprojekter. Men dette kursskifte er ikke noget quickfix i sig selv. Det tager traditionelt flere år, fra et projekt bliver født, til en mine åbner.

Underskud i år

På grund af valget i november og dannelsen af den nye koalition mellem de to partier samt det borgerlige parti Atassut kort før jul, var det umuligt at få en ny finanslov på plads inden nytår.

Den nye koalitions forslag blev præsenteret i sidste måned. Og den tegner et klart billede af, at der venter Grønland store, økonomiske udfordringer.

Koalitionen budgetterer med et underskud på knap 85 millioner kroner i år, mens målet er, at der skal være balance i Landskassen i 2018.

Det er langt fra lige til at få enderne til at nå sammen i år.

Landsstyret, Naalakkersuisut, venter færre indtægter fra den amerikanske Thule Air Base i Nordgrønland, fordi det delvist selvstyrejede selskab Greenland Contractors ikke vandt den seneste udbudsrunde, lige som kvoten på landets meget værdifulde naturressource, rejerne, er dalet med hele 14 procent i Vestgrønland.

Dødens Gab

Det gør ondt i en tid, hvor Grønland lige som mange andre lande i Norden slås med de klassiske udfordringer på velfældsområdet: Der bliver flere ældre og færre til at forsørge dem.

– Dødens Gab er en realitet, ikke en fjern trussel, så vi skal have en stram styring af vores økonomi i år og fremover, og vi skal sætte reformer i gang, der dæmper udgifterne, understregede Anda Uldum, da han i sidste måned præsenterede koalitionen udspil til finanslov.

Med udtrykket »Dødens Gab« henviser han til det snarlige gab mellem Landskassens indtægter og udgifter, hvis politik-

erne på den korte bane ikke får dæmpet omkostningerne og på den lange bane ikke får gennemført økonomiske reformer, så der også i fremtiden bliver råd til velværd.

Landsstyret har i forbindelse med forslaget til finanslov bebudet besparelser på 50 millioner kroner, blandt andet ved at skære i Selvstyrets administration og ved at lægge loft over de offentlige udgifter.

Blandt de nye initiativer, som det nye Landsstyre har sat i gang, er desuden trepartsforhandlinger med arbejdsmarkedets parter.

Anda Uldum ønsker at inddrage parterne i forbindelse med en række reformer, der skal sikre, at det for eksempel bliver mere attraktivt at arbejde i forhold til at modtage offentlige ydelser.

For der er store paradokser på arbejdsmarkedet.

De seneste tal fra Grønlands Statistik viser, at der i øjeblikket er 4.400 registrerede arbejdssøgende i kommunerne. Men omvendt må arbejdsgivere alligevel importere arbejdskraft i stort omfang, og blandt andet fiskeindustrien mangler traditionelt altid ansatte i højsæsonen.

Og tilsvarende er der også mange borgere på førtidspension.

Så kan det lykkes at få flere borgere ud på arbejdsmarkedet, venter der både bedre livskvalitet for den enkelte samt besparelser på millioner af kroner i den offentlige sektor.

Direkte fra København: Er danskerne drillepinde eller glade for ligestilling?

Det ligner mere drilleri end ægte ligestillingsånd, når danskerne klager løs over manglende ligestilling i swingerklubben, i strikkeklubben og hos frisøren. Nu siger politikerne stop.

KOMMENTAR

03.03.2015

TEKST: MARIE PREISLER

Det går lystigt for sig i danske swingerklubber, men der tales sjældent om det. Prisen for løjerne har dog været genstand for både juridisk prøvning og politisk diskussion helt ind i regeringen, efter at en forurettet borger har klaget til det statslige organ, Ligebehandlingsnævnet, over en swingerklub, der gav damer billigere entré end mænd. Det er urimelig forskelsbehandling i strid med ligestillingsloven, mente borgeren, og nævnet gav ham ret.

Danskerne klager over stort og især småt i forhold til ligebehandling. De 12 jurister i Ligebehandlingsnævnet har blandt andet behandlet en klage over, at mænd fik gratis adgang til en strikkefestival, hvor kvinder skulle betale 50 kroner for at deltage. Nævnet har også taget stilling til, at et hotel ikke må reservere en etage til kvindelige gæster, at et hospital gerne må kræve betaling for overnatning for en fødendes partner, når den fødende kvinde ikke skal betale. Og at det ikke per automatik er kønsdiskriminerende, når et menighedsråd foretrækker en mand som sognepræst.

Man kan undre sig over den store og kreative klagelyst i lyset af, at ligestillingsstillingsspørgsmål ikke ellers fylder i den offentlige debat på nær samme måde som i eksempelvis de nordiske nabolande. Så hvorfor pludselig denne trang til at kræve ligestilling, hver gang det andet køn får noget, mit køn ikke får? Man kan fristes til den tanke, at der er et gran misundelse involveret. Og at danskernes underfundige humor måske også er på spil her. En indbygget Rasmus Modsat og lyst til at drille systemet lidt.

Hvis intentionen er at drille, er det i hvert fald lykkedes: regering og Folketing er nu så grundigt træet af de mange underholdende ligestillingsager, at politikerne nu trækker en streg i sandet. Det truer ikke ligestillingen, at singlekvinder slipper billigere ind i swingerklubben end mænd, og at dameklip koster mere end herreklip hos frisøren, mener regeringen, der har samlet opbakning fra et samlet Folketing til at indføre en bagatelgrænse i Ligebehandlingsnævnet.

Fremover kan man kun klage til nævnet over ulighed, man selv har oplevet på egen krop – hvis man har ”individuel, aktuell og konkret interesse i sagen”. Derudover kan nævnet behandle sager af principiel karakter, selvom ingen borger har indbragt sagen.

Dråben, der fik bægeret til at flyde over for politikerne, var en sag om frisørers prisforskel på herre- og dameklipning. Ligebehandlingsnævnet modtog en klage over at dameklip er dyrere end mandeklip og fastslog, at det var urimelig forskelsbehandling. At tage mere for at klippe damer end mænd er ellers mere reglen end undtagelsen blandt danske frisører, og spørgsmålet blev derfor efter efterfølgende indbragt for domstolene, hvor Ligebehandlingsnævnet blev underkendt. Landsretten fastslog, at frisører gerne må tage en højere pris for klipning af damer i forhold til herrer.

Det forløb fik regeringen til at varsle et stop for ”pjattede” og ”useriøse” sager uden samfundsmæssig interesse. Ikke for at svække ligestillingen men tværtimod for at værne om den. Bliver folk af anden etnisk baggrund diskrimineret, eller bliver man fyret på grund af graviditet, har det samfundsmæssig interesse. De sager skal nævnet stadig behandle.

Det bliver spændende at se, hvad den kommende bagatelgrænse betyder for danskernes interesse for at klage over manglende ligestilling.